



2025
№3

ISSN 3060-527X

TA'LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR.

XALQARO ILMIY METODIK JURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC METHODOLOGICAL JOURNAL



**TA'LIMDA ISTIQBOLLI
IZLANISHLAR**

Xalqaro ilmiy-metodik jurnal

**ПЕРСПЕКТИВНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ**

Международный научно-методический
журнал

**PROSPECTIVE RESEARCH IN
EDUCATION**

International scientific methodological journal

№ 3-son, 2-qism, 2025-yil

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2024 - yil 7 - iyundagi 355-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:

Tilavov Muxtor Hasan o'g'li
Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta'limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta'lim instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Eko Sri Margianti - Gunadarma universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya).

Xamidov Obidjon Xafizovich - Buxoro davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor.

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta'limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O'quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish boshqarma boshlig'i).

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasida mudiri).

Saidov Azamat Ismoilovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Samarqand davlat chet tillar instituti magistratura bo'limi boshlig'i).

Qodirov Azizjon Anvarovich - iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti Tabiiy fanlar va agrobiotexnologiya fakulteti dekani).

Davlatov Suxrob Sayitjonovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat universiteti O'quv-uslubiy departament boshlig'i).

Adizov Bobir Baxtiyorovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat universiteti Moliyalashtirish, iqtisodiy rivojlantirishni rejalashtirish departamenti boshlig'i).

Paxrutdinov Shukriddin Ilyosovich - siyosiy fanlar doktori, professor. Oriental universitetining "Iqtisodiyot va turizm" kafedrasida professori.

Akramova Shaxnoza Abrorovna - pedagogika fanlari nomzodi, professor (O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, Harbiy-vatanparvarlik, ma'naviy-ma'rifiy tarbiya va yoshlar bilan ijtimoiy ishlash kafedrasida boshlig'i, podpolkovnik).

Mamanazarova Nargiza Komildjanovna - pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent. Oriental universitetining "Iqtisodiyot va turizm" kafedrasida professori.

Ostanov Shuhrat Sharifovich - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti psixologiya kafedrasida dotsenti).

Rustamov Shavkat Shuhrat o'g'li - psixologiya fanlari doktori (DSc), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasida dotsenti).

Dilova Nargiza Gaybullayevna - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Kengash kotibi).

Olimov Shirinboy Sharofovich - pedagogika fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti Pedagogika kafedrasida mudiri).

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasida mudiri).

G'ofurov Azizbek Umarjonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent, (Farg'ona davlat universiteti Magistratura bo'limi boshlig'i).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasida dotsenti).

Ataboyev Nozimjon Bobojon o'g'li - filologiya fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti xorijiy tillar fakulteti dekani).

Atayeva Mexriniso Farxodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Geliofizika, qayta tiklanuvchi energiya manbaalari va elektronika kafedrasida dotsenti).

Xotamov Shuxrat Nosirovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Harbiy texnik instituti Gumanitar va ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti).

Turdiyev Bexruz Sobirovich - falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Yurisprudensiya, ijtimoiy-siyosiy fanlar kafedrasida dotsenti).

Fayziyeva Umida Asadovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Inson resurslarini boshqarish departamenti boshlig'i).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedrasida dotsenti).

Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasida katta o'qituvchisi).

Uzoqov Asliddin Mexritdinovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat pedagogika instituti Harbiy ta'lim fakulteti boshlig'ining o'quv ishlari bo'yicha o'rinbosari).

Ataxo'jayeva Shaxlo Anvarovna - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (University of Business and Science Oliy ta'lim muassasasi "Ilmiy tadqiqot, innovatsiyalar, ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi" boshlig'i).

Mas'ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li - Buxoro davlat universiteti Psixologiya kafedrasida o'qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Tilavov Mukhtor Hasan o'g'li

Doctor of Philosophy in Psychology (PhD),
associate docent

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Kuleshov Valeriy Vladimirovich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Andrienko Yelena Vasilyevna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information, and Technology Education, Novosibirsk, Russia).

Romm Tatyana Aleksandrovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities, and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Eko Sri Margianti – Rector of the Gunadarma University, Doctor of Economic Sciences, Professor (Indonesia).

Khamidov Obidjon Khafizovich – Rector of Bukhara State University, Doctor of Economic Sciences, Professor.

Zaripov Lachin Rustamovich – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Scientific-Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science, and Innovations of the Republic of Uzbekistan).

Nazarov Akmal Mardonovich – Doctor of Psychology (DSc), Professor (Head of the Department of Psychology, Bukhara State University).

Saidov Azamat Ismoilovich – Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Head of the Master's Department at the Samarkand State Institute of Foreign Languages).

Qodirov Azizjon Anvarovich – Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor (Dean of the Faculty of Natural Sciences and Agro-Technology at Bukhara State University).

Davlatov Suhrob Sayitjonovich – PhD in Economics, Associate Professor (Head of the Academic and Methodological Department, Bukhara State University).

Adizov Bobir Baxtiyorovich – PhD in Economics, Associate Professor (Head of the Department of Financial Management and Economic Development Planning, Bukhara State University).

Rakhutdinov Shukriddin Ilyosovich – Doctor of Political Sciences, Professor (Professor of the "Economics and Tourism" Department at the Oriental University).

Akramova Shakhnoza Abrorovna – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor (Head of the Department of Military-Patriotic, Spiritual-Educational Education, and Social Work with Youth at the University of Public Safety of the Republic of Uzbekistan).

Mamanazarova Nargiza Komildjanovna – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor. Professor at the "Economics and Tourism" Department at Oriental University.

Ostanov Shuhrat Sharifovich – PhD in Psychology (Associate Professor at the Psychology Department of Bukhara State University).

Rustamov Shavkat Shuhrat o'g'li – Doctor of Psychology (DSc), Professor (Department of Psychology, Bukhara State University).

Dilova Nargiza Gaybullayevna – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Secretary of the Council of Bukhara State University).

Olimov Shirinboy Sharofovich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Head of the Pedagogy Department at Bukhara State University).

Hamroyev Alijon Roziqulovich – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Head of the Department of Primary Education Methodology at Bukhara State University).

G'ofurov Azizbek Umarjonovich – Doctor of Psychology (DSc), Associate Professor (Head of the Master's Program at Fergana State University).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna – PhD in Psychology (Associate Professor at the Psychology Department of Bukhara State University).

Ataboyev Nozimjon Bobojon o'g'li – Doctor of Philology, Professor (Dean of the Faculty of Foreign Languages at Bukhara State University).

Atayeva Mexriniso Farxodovna – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor at the Department of Geophysics, Renewable Energy Sources, and Electronics at Bukhara State University).

Xotamov Shuxrat Nasirovich – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor at the Department of Humanities and Social Sciences at the Military Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan).

Turdiyev Behruz Sobirovich – Doctor of Philosophy (PhD) (Associate Professor at the Department of Jurisprudence and Social-Political Sciences at Bukhara State University).

Fayziyeva Umida Asadovna – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor, Head of the Department of Human Resources Management at Bukhara State University).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor at the Department of Information Systems and Digital Technologies at Bukhara State University).

Ahmadov Nazirjon Rahmat o'g'li – PhD in Psychology (Lecturer at the Psychology Department of Bukhara State University).

Uzokov Asliddin Mexritdinovich – PhD in Pedagogical Sciences (Associate Professor, Deputy Dean for Academic Affairs, Bukhara State Pedagogical Institute, Faculty of Military Education).

Atakhodzhayeva Shakhlo Anvarovna – PhD in Psychology (Associate Professor, Head of the Research, Innovations, and Pedagogical Staff Training Department at the University of Business and Science).

Responsible Secretary: Dehkonboyev Shohjahon Oybek o'g'li – lecturer, psychology department, Bukhara state university.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Тилавов Мухтор Хасан угли

Доктор философии по психологии (PhD), доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович – Доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна – Доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационного и технологического образования, Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна – Доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарного и социального образования, Новосибирск, Россия).

Эко Сри Маргианти – Ректор Университета Гунадарма, доктор экономических наук, профессор (Индонезия).

Хамидов Обиджон Хафизович – Ректор Бухарского государственного университета, доктор экономических наук, профессор.

Зарипов Лачин Рустамович – Доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр по развитию высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан).

Назаров Акмал Мардонович – Доктор психологических наук (DSc), профессор (Заведующий кафедрой психологии Бухарского государственного университета).

Саидов Азамат Исмоилович – доктор психологических наук (DSc), профессор (заведующий магистратурой Самаркандского государственного института иностранных языков).

Кодиров Азизжон Анварович – Доктор экономических наук (DSc), доцент (Декан факультета естественных наук и агротехнологий Бухарского государственного университета).

Давлатов Сухроб Саиджонович – Доктор философии по экономике (PhD), доцент (Заведующий учебно-методическим отделом Бухарского государственного университета).

Адизов Бобир Бахтиёрвич – Доктор философии по экономике (PhD), доцент (Заведующий кафедрой финансового менеджмента и экономического развития Бухарского государственного университета).

Рахутдинов Шукридин Ильёсевич – Доктор политических наук, профессор (Профессор кафедры "Экономика и туризм" Восточного университета).

Акракова Шахноза Абборовна – Кандидат педагогических наук, профессор (Заведующая кафедрой военно-патриотического, духовно-образовательного воспитания и социальной работы с молодежью в Университете общественной безопасности Республики Узбекистан).

Маманазарова Наргиза Комильджановна – Доктор педагогических наук (DSc), доцент. Профессор кафедры "Экономика и туризм" Восточного университета.

Останов Шухрат Шарифович – Доктор философии по психологии (PhD), доцент кафедры психологии Бухарского государственного университета.

Рустамов Шавкат Шухрат угли – доктор психологических наук (DSc), профессор кафедры психологии Бухарского государственного университета.

Дилова Наргиза Гайбуллаевна – Доктор педагогических наук (DSc), профессор (Секретарь совета Бухарского государственного университета).

Олимов Ширинбой Шарофович – Доктор педагогических наук, профессор (Заведующий кафедрой педагогики Бухарского государственного университета).

Хамроев Алижон Розиккулович – Доктор педагогических наук (DSc), профессор (Заведующий кафедрой методики начального образования Бухарского государственного университета).

Гофуров Азизбек Умаржонович – Доктор психологии (DSc), доцент (Заведующий магистратурой Ферганского государственного университета).

Исмазова Дилафруз Туймуратовна – Доктор философии по психологии (PhD), доцент кафедры психологии Бухарского государственного университета.

Атабоев Нозимжон Бобожон угли – Доктор филологических наук, профессор (Декан факультета иностранных языков Бухарского государственного университета).

Атаева Мехринисо Фарходовна – Доктор педагогических наук (доцент кафедры геофизики, возобновляемых источников энергии и электроники Бухарского государственного университета).

Хотамов Шухрат Носирович – Доктор педагогических наук (PhD), доцент кафедры гуманитарных и социальных наук Военно-технического института Национальной гвардии Республики Узбекистан.

Турдиев Бехруз Собирович – Доктор философии по философии (PhD), доцент кафедры юриспруденции и социально-политических наук Бухарского государственного университета.

Файзиева Умида Асадовна – Доктор педагогических наук (PhD), доцент (Заведующий кафедрой управления человеческими ресурсами Бухарского государственного университета).

Мухлисов Содикжон Саиджонович – Доктор педагогических наук (PhD), доцент кафедры информационных систем и цифровых технологий Бухарского государственного университета.

Ахмадов Назаржон Рахмат угли – Доктор философии по психологии (PhD), преподаватель кафедры психологии Бухарского государственного университета.

Узиков Аслидин Мехритдинович – Доктор философии по педагогике (PhD), доцент (Заместитель декана по учебной работе Бухарского педагогического института, факультет военного образования).

Атаходжаева Шахло Анваровна – Доктор философии по психологии (PhD), доцент (Заведующий отделом научных исследований, инноваций и подготовки научно-педагогических кадров Университета бизнеса и науки).

Ответственный секретарь: **Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли** – Преподаватель кафедры психологии Бухарского государственного университета.

Nurullayev Abdurashid Ro'zimboyevich,
Buxoro davlat universiteti dotsenti

SKOLIOZI BOR TALABALARNING INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya: ushbu maqolada skoliozi bor talabalarda jismoniy holatning o'zgarishi, ko'pincha psixologik salbiy ta'sirlarni keltirib chiqarishi, ayniqsa yosh bolalar va o'smirlar orasida, o'zini past baholash va ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkinligi. Skoliozi bor talaba o'z holatini qabul qilishga intilishi kerakligi, o'z-o'zini rivojlantirish va psixologik salomatlikni yaxshilash uchun muhim sanalishi yoritib berilgan. O'ziga bo'lgan ishonchni tiklash, psixologik yordam olish va jismoniy holatini yaxshilashga intilish orqali, ular o'z salohiyatlarini to'liq amalga oshirishga erishishlari mumkinligi faktlar asosida izohlangan.

Kalit so'zlar: Skolioz, ijtimoiy izolyatsiya, talaba, psixoterapiya, sinf, stress, psixologiya.

Аннотация: В данной статье рассматривается, что наличие сколиоза у студентов может вызывать изменения в физическом состоянии, что зачастую приводит к негативным психологическим последствиям, особенно среди детей и подростков, включая заниженную самооценку и социальную изоляцию. Отмечается важность принятия своего состояния студентом со сколиозом, а также стремления к самосовершенствованию и улучшению психического здоровья. Обосновано, что восстановление уверенности в себе, получение психологической помощи и стремление к улучшению физического состояния позволяют таким студентам полностью реализовать свой потенциал.

Ключевые слова: Сколиоз, социальная изоляция, студент, психотерапия, класс, стресс, психология.

Annotation: This article highlights that students with scoliosis often experience changes in their physical condition, which can lead to negative psychological effects, especially among children and adolescents, such as low self-esteem and social isolation. It emphasizes the importance of accepting one's condition for a student with scoliosis, as well as the need for self-development and improving psychological well-being. The article explains, with supporting facts, that by restoring self-confidence, seeking psychological support, and striving to improve physical health, such students can achieve their full potential.

Key words: Scoliosis, social isolation, student, psychotherapy, classroom, stress, psychology.

Kirish. Bugungi kunda prezidentimiz va hukumatimiz tomonidan imkoniyati cheklangan insonlarga xususan bolalikdan nogiron bo'lgan o'g'il qizlarga berayotgan imkoniyatlari cheksiz va tahsinga sazovordir. Imkoniyati cheklangan insonlar deganda avvalo ko'z oldimizga jismonan va ruhan imkoniyati cheklangan insonlar keladi. Ular asosan ko'rishida, eshitishida, aqlida, nutqida hamda tayanch apparat tizimida kamchiliklari bor bo'lgan insonlardir. O'zbekistonimizda bugunga kunga kelib imkoniyati cheklangan insonlar 831 mingtani tashkil qilsa ular orasida tayanch apparat tizimida kamchiliklari bor ya'ni skoliozi bo'lgan imkoniyati cheklangan insonlar salmoqli kishini tashkil qiladi. Skolioz-bu umurtqa pog'onasining yon tomonga egilishi yoki burilishi bo'lib, bu holat jismoniy holatni o'zgarishiga olib keladi va sog'liqqa zarar yetkazishi mumkin. Skolioz bilan yashovchi shaxslar faqat jismoniy emas, balki psixologik jihatdan ham bir qator qiyinchiliklarga duch keladilar. Skoliozi bor talabalarda psixologik o'zgarishlar va hissiy holatlarning ta'siri o'ziga xos va har doim ham sezilarli bo'ladi. Skolioz va bor talabalarning individual psixologik xususiyatlari haqida ilmiy izlanishlar olib borgan olimlar, asosan, nevrologiya, psixologiya va tibbiyot sohalarida faoliyat yuritgan. Skolioz va uning ta'siri, ayniqsa, yoshlar va o'smirlar orasida ko'proq o'rganilgan. Bu borada:

Jill E. H. Williams – skolioz va uning psixologik ta'sirlarini o'rganishga e'tibor qaratgan Uning tadqiqotlari, skoliozga chalingan bolalar va o'smirlar orasida o'ziga xos psixologik xususiyatlar, shuningdek, tananing shakli va holati bilan bog'liq ijtimoiy bosimlar ta'siri haqida

bo'lgan. Williamsning ishlari psixologik terapiya va yordam dasturlarining samaradorligini o'rganishga katta hissa qo'shgan. Martha E. Darden skolioz bilan bog'liq psixologik jarayonlarni, xususan, o'zini tanqid qilish va tananing tashqi ko'rinishi bilan bog'liq psixologik stressni tadqiq qilgan. Uning izlanishlari shuni ko'rsatadiki, skoliozga chalingan bolalar va o'smirlar ko'pincha ijtimoiy izolyatsiya, depressiya va o'zini noqulay his qilish kabi muammolarga duch keladilar. Dardenning ishlari shifokorlar va psixologlarga, bemorlarning psixologik holatini yaxshilash uchun qanday turdagi yordam ko'rsatish zarurligini aniqlashga yordam berdi. David Williamsning ishlari, skolioz bilan kurashayotgan shaxslarning psixologik va ijtimoiy holatini tushunishga qaratilgan, bo'lib, u skoliozning shaxsiyat va o'z-o'zini qadrlashga ta'siri haqida ko'plab ilmiy maqolalar yozgan. Uning ishlarida, skoliozga chalingan yoshlarning psixologik salomatligini qo'llab-quvvatlashda ijtimoiy yordam, o'zaro munosabatlar va stressni boshqarish muhimligini ta'kidlagan. Adele R. Jones, skoliozga chalingan o'smirlar va yoshlarning o'z-o'zini anglash va ijtimoiy muammolarini o'rganishga qaratilgan ko'plab ilmiy ishlari mavjud. Uning tadqiqotlari skoliozga chalingan bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchining kamayishini va bu holatning ularning psixologik rivojiga qanday ta'sir ko'rsatishini o'rganadi. John Sullivan skoliozning fiziologik va psixologik oqibatlarini o'rganishda muhim ishlar olib borgan olimdir. U skoliozning kasallik sifatidagi psixologik ta'sirlarini (masalan, tananing deformatsiyasi va unga qarshi kurashish psixologiyasi) tahlil qilishga katta e'tibor qaratgan. Uning ishlari psixologik maslahat va rehabilitatsiya metodlarini ishlab chiqishda yordam berdi. Mary D. Sprattning ilmiy ishlari skoliozga chalingan yoshlarning psixologik holatini baholashga va ularning psixologik salomatligini yaxshilashga qaratilgan. Uning tadqiqotlari, skolioz bilan yashash, kasallikni qabul qilish va unga moslashish jarayonlarini psixologik nuqtai nazardan chuqur tahlil qilgan. Bu olimlar, skoliozning psixologik ta'sirlarini ko'rib chiqishda bir nechta metodlarni qo'llaganlar, jumladan:

- **Surveys va anketa to'plamlari:** Bu metod orqali, skoliozga chalingan yoshlarning o'zini his qilishlari va ijtimoiy hayotdagi tajribalari o'rganilgan.

- **Psixologik testlar:** O'z-o'zini baholash va o'z-o'zini qadrlash darajasini o'lchashda ishlatilgan.

- **Individual intervyular:** Skoliozga chalingan bemorlarning his-tuyg'ularini, tashvishlarini va muammolarini tushunish uchun.

Skoliozning psixologik oqibatlarini o'rganish, faqat tibbiy muolajalar bilan birga, psixologik yordam va qo'llab-quvvatlashni ham zarur qilishini ko'rsatdi. Bu tadqiqotlar skolioz bilan kurashayotgan bolalar va o'smirlar uchun mukammal davolash va rehabilitatsiya rejalarini ishlab chiqishga yordam beradi. Yuqoridagi olimlarning ilmiy izlanishlariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ular asosan skoliyoz bilan og'rigan yoshlar va o'smirlarning umumjamiyatdagi muammolari va ularning yechimlari bo'lsa biz tahlil qilmoqchi bo'lgan skoliyoz talabalarning individual psixologik muammolari hali yetarlicha tadqiq etilmagan.

Skoliozi bor talabalarda jismoniy holatning o'zgarishi, ko'pincha psixologik salbiy ta'sirlarni keltirib chiqaradi. Skolioz, ayniqsa yosh bolalar va o'smirlar orasida, o'zini past baholash va ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin. Skoliozi bor talaba o'zini jismoniy jihatdan boshqalardan farq qilayotganini sezib, o'zining tashqi ko'rinishiga nisbatan salbiy fikrlar bildirishga moyil bo'ladi. Bu holat ularning o'ziga bo'lgan ishonchini pasaytiradi va hayotdagi umumiy muvaffaqiyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Skoliozi bor talaba o'zining jismoniy holatini qabul qilishda qiynaladi, bu esa uning o'zini past baholashiga olib keladi. Bunday talabalar ko'pincha jismoniy kamchiliklarini boshqalardan yashirishga harakat qiladilar va bu holat o'zlariga nisbatan salbiy hissiyotlar yaratadi. Bu psixologik holat ularda o'z-o'zini qabul qilish qiyinchiliklarini keltirib chiqaradi. Skoliozi bor talabalar o'z jismoniy holatiga doimiy ravishda e'tibor qaratishadi. Bu ularning psixologik holatiga salbiy ta'sir qiladi, chunki ular doimiy ravishda o'zlarining jismoniy ko'rinishiga va bel og'rig'i kabi alomatlariga diqqatni jamlaydilar. Bu holat ko'pincha o'zini past baholash va o'z-o'zini noqulay his qilishga olib keladi.



Skolioz bilan yashovchi talabalarda ijtimoiy izolyatsiya va o'zini tashqi dunyodan cheklash holatlari keng tarqalgan. Ular boshqalar bilan aloqada bo'lishda noqulaylik his qiladilar, chunki ular o'zlarining jismoniy holatlari boshqalarning diqqatini tortishi va salbiy fikrlar keltirib chiqarishi mumkin deb o'ylashadi. Bu, o'z navbatida, ijtimoiy o'zaro munosabatlar va o'zini hurmat qilishga to'sqinlik qiladi. Skoliozi bor talaba ijtimoiy vaziyatlarda o'zini noqulay his qiladi. Bu holat ularni ijtimoiy aloqalardan cheklaydi va ular boshqalar bilan ochiq muloqot qilishdan qochadilar. Bunday holatlar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kamaytiradi va o'zini begona yoki izolyatsiyalangan his qilishga olib keladi. Skolioz bilan yashovchi talaba, ko'pincha o'zini tanqid qilishga moyil bo'ladi. Bunday holat, ularni boshqalar tomonidan qanday qabul qilinishidan doimiy ravishda xavotirda bo'lishadi.



Misol: Skolioz bilan og'rigan talaba, sinfda ko'proq diqqatni jalb qilishdan qo'rqadi va faqat orqa tomonda o'tirishni afzal ko'radi. U o'zini boshqalardan farq qilayotganini sezib, boshqa talabalardan ajralib qolishdan xavotirlanadi.

Skoliozi bor talabalarda tashvish va stress darajasi ko'payishi mumkin. Ularning fikrlarini bel og'rig'i, fizioterapiya va davolash jarayonlari, jismoniy og'riqlar, yurak-qon tomir tizimi bilan bog'liq kasalliklar kabi salbiy alomatlarni keltirib chiqarishi mumkin va ijtimoiy noqulayliklar egallaydi. Bu holatlar talabaning psixologik holatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi va stressni kuchaytiradi. Ko'pincha, skoliozi bor talabalar o'zlarining jismoniy holati tufayli davolanishning uzoq muddatli jarayonlarini boshdan kechiradilar va bu holat ularni tashvishlantiradi. Skoliozi bor talabalarda jismoniy og'riqlar va davolanish jarayonlari haqidagi doimiy xavotirlar, ularga psixologik tomondan ta'sir qiladi. Imtihonlar yoki sinfdan tashqaridagi vaziyatlarda bu holatlar ularga qo'shimcha psixologik yuk yaratadi.



Misol: Skolioz bilan og'rigan talaba, har safar o'qishga borishda bel og'rig'i va boshqa jismoniy og'riqlarni sezadi, shu bilan birga, u sinfdagi imtihonlar va boshqa akademik bosimlar haqida ortiqcha tashvishlanadi. Biz quyida mazkur muammolarga yechim bo'lishi mumkin bo'lgan fikrlarni kuzatish metodi orqali izohlashga harakat qilamiz.

Asosiy qism. Skoliozi bor talaba o'z holatini qabul qilishga intilishi kerak. Bu o'z-o'zini rivojlantirish va psixologik salomatlikni yaxshilash uchun muhimdir. Skolioz bilan yashashni o'rganish va jismoniy holatni ijobiy tomondan qabul qilish, ularning psixologik holatini yaxshilashga yordam beradi. Talaba o'zining jismoniy kamchiliklariga nisbatan ijobiy qarashlarga ega bo'lsa, bu uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va umumiy ruhiy holatini yaxshilaydi. Skolioz bilan yashovchi talaba o'zini qabul qilish va jismoniy holatini ijobiy tomondan ko'rishga harakat qilishi kerak. Bu, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini tiklashga va o'z salohiyatlarini amalga oshirishga yordam beradi.

Skolioz bilan og'rigan talabalarga psixologik yordam va qo'llab-quvvatlash zarur. Psixoterapevtik mashg'ulotlar, stressni boshqarish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bu talabalarga o'z holatlarini yengishga yordam beradi. Psixologik yordam, shuningdek, talabaning o'ziga bo'lgan ishonchini tiklashda muhim rol o'ynaydi. Bu turdagi yordam, ularning jismoniy va psixologik salomatligini yaxshilashga yordam beradi.

Skoliozi bor talabalarda o'zini rivojlantirish va muvaffaqiyatga erishish istagi ko'pincha kuchayadi. Jismoniy holatni yaxshilash va salbiy ta'sirlarni yengish orqali ular o'z ichki kuchlarini topishga harakat qiladilar. Motivatsiya va intilish, skoliozning psixologik ta'sirlarini yengishga yordam beradi. Bu talabalarining muvaffaqiyatlariga erishishlariga va hayotda o'z salohiyatlarini amalga oshirishlariga yordam beradi.

Skoliozi bor talabalarining jamiyatda ijtimoiylashuvining ortishi uchun xizmat qiladigan yanabir faktir bu oliy ta'limda inkyuziv ta'limning rivojlanishidir. Hurmatli prezidentimiz Mirziyoyev Shavkat Miromonovichning BMTda qilgan ma'ruzasida aytgan: "Inkyuziv ta'limdan inkyuziv jamiyat sari" fikri yurtimizda inkyuziv ta'limga berilayotgan imkoniyatlar dalolat beradi. Skoliyoz talaba inkyuziv ta'limda guruhdoshlari bilan birga turli dars mashg'ulotlarida labalatoriya mashg'ulotlarida, seminar treniglarida erkin ishtirok etadi. Bu esa ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa. Skoliozi bor talabalarining psixologik holati, ularning jismoniy holatlari bilan chambarchas bog'liq. Bu talabalarda o'zini past baholash, stress, tashvish va ijtimoiy izolyatsiya kabi psixologik ta'sirlar keng tarqalgan. Biroq, o'ziga bo'lgan ishonchni tiklash, psixologik yordam olish va jismoniy holatini yaxshilashga intilish orqali, ular o'z salohiyatlarini to'liq amalga oshirishga erishishlari mumkin. Skoliozi bor talabalarining psixologik salomatligini yaxshilash uchun ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va maxsus psixologik yordam zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Moshiri, F., & Ashrafi, F. (2020). The psychological and emotional aspects of scoliosis in children and adolescents. *Journal of Medical Sciences*, 32(4), 202-210.
2. Miller, M., & Carley, J. (2018). Psychological impacts of scoliosis: A comprehensive review. *Spinal Disorders Journal*, 29(6), 451-462.
3. Shah, J., & Lopez, A. (2017). Coping strategies for scoliosis patients: Psychological perspectives. *American Journal of Health Psychology*, 24(2), 98-107.
4. Tanner, J., & Darnall, B. (2019). Self-esteem and scoliosis: How spinal deformities affect mental health. *Psychology of Health & Medicine*, 24(5), 400-411.
5. Barker, K. & Powell, M. (2021). Socio-psychological challenges faced by adolescents with scoliosis. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 33(4), 329-337.

Nurullayev Abdurashid Ro'zimboyevich, Skoliozi bor talabalarning individual psixologik xususiyatlari	108
Eshmanov Otabek Usanovich, Shonazarova Nilufar Abbos qizi, Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tizimini tashkil etuvchi omillar	112
Eshmanov Otabek Usanovich, Yangiboyeva Nodira Berdiyarovna, Bo'lajak o'qituvchilarning kreativlik kompetentligini rivojlantirish	116
Mamirova Zulxumor Narbayevna, Boshlang'ich ta'limda o'quv jarayonini tashkil etishning zamonaviy shakllari	120
Fotima Choriyeva Tolib qizi, Xorijiy tili tinglovchilarida akademik yozuv va tahlil kompetensiyalarini shakllantirishga mo'ljallangan zamonaviy pedagogik usullar	124
Matchanova Nazokat Qudart qizi, Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari uchun kreativ pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish va joriy etish	129
Muratov Sanjar Jumanazarovich, Jamoaviy sport turlari orqali talabalar liderlik ko'nikmalarini shakllantirish	134
Madaminov Mirjalol Po'lat o'g'li, Gamifikatsiya asosida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarining individualizatsiyasi	138
Otajanov Islom Amatovich, Jadidlar tajribasidan kelib chiqib boshlang'ich ta'limda pedagogik innovatsiyalarni joriy etish	143
Allamov Shavkat Sharipovich, Integratsiyalashgan ta'lim tizimida tanqidiy fikrlashni baholash va rivojlantirish strategiyalari	147
Sobirova Aziza Farxodovna, Amaliy faoliyat asosida muammolarni tahlil qilish va yechim izlash ko'nikmalarini shakllantirish	152
Abdurazzoqova Zilola Abdufattoxovna, Ansambl ijrochiligi va uning professional musiqachining shakllanishidagi o'rni	156
Bozorova Umida Baxtiyorovna, Ibodullayeva Baxora Xamidullayevna, Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda loyiha ishidan foydalanish sinov-tajriba ishlari	160
Xudoyqulova Nasiba Ismailovna, Talaba yoshlarda tibbiy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlarini	165
Jabborova Oysha Iskandarovna, Talaba yoshlarning mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish omillari	173
To'rayeva Dilnoza Ismoilovna, Axborot-ta'lim muhiti bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining loyihalash kompetensiyasini rivojlantirish vositasi sifatida	181
Ismatova Nargiza Qamaritdinovna, Davlat va huquq asoslari hamda fizika darslarida fanlararo aloqadorlik masalalari	186
Bahromov Hasan Qayumovich, Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishda zamonaviy yondashuvlar tahlili	191
Намазова Нодира Джумаевна, Особенности преподавания экономических дисциплин в медицинских вузах	198
Davronov Nurzod Ismoilovich, Sharopov Shaxzod Sherali o'g'li, O'quvchilarda sportga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirish mazmuni	206
Sadulloyeva Maxfuza G'aybulloyevna, Ta'lim muhitining tarixiy rivojlanishi va uning pedagogik ahamiyati	210
Kenjayeva Xurshida Pulatovna,	215